

Валерій БІЛЧЕНКО

старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

<https://orcid.org/0000-0001-8050-0520>

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ОСВІТИ ТА ДОСТУПУ ДО ЗНАНЬ БЕЗ ДИСКРИМІНАЦІЇ

Освіта є ключовим інструментом формування рівності та прогресу в суспільстві. Вона не лише забезпечує доступ до знань, а й змінює соціальні уявлення, долає бар'єри й відкриває нові можливості. Однак гендерна нерівність залишається значною перешкодою для багатьох людей. Стереотипи, обмеження доступу до навчання для дівчат та відсутність рівних умов у школах і вищих навчальних закладах є глобальною проблемою [1].

Особливо гостро ця ситуація спостерігається в країнах, що розвиваються, наприклад, у Афганістані, де дівчатам часто забороняють відвідувати школи, або в країнах Африки, де освіта залишається недосяжною для багатьох через бідність. Навіть у розвинених державах гендерна сегрегація проявляється у виборі професій: жінки все ще недостатньо представлені у STEM-напрямах [6].

Вирішення цієї проблеми є надзвичайно важливим, адже рівний доступ до освіти сприяє соціальній стабільності, економічному зростанню та глобальному розвитку [2]. Гендерна рівність в освіті – це крок до справедливого і гармонійного світу.

Гендерна нерівність у сфері освіти має глибокі історичні та культурні корені. В багатьох суспільствах традиційно домінували уявлення про розподіл ролей між чоловіками й жінками, де освіта була пріоритетом для чоловіків [5]. У деяких країнах Близького Сходу й Південної Азії дівчатам обмежували доступ до шкіл через культурні та релігійні норми [3]. Ці уявлення досі є бар'єром для розвитку освіти серед жінок.

В Україні гендерні стереотипи часто обмежують дівчат у виборі кар'єри, зокрема в STEM-напрямах, де жінки складають менші відсотки серед студентів. За останніми даними, лише 29 % українських студенток навчаються за технічними спеціальностями, що є меншим, ніж у більшості європейських країн [3]. Ці стереотипи формуються ще з раннього дитинства, коли дівчатам меншою мірою пропонуються заняття, пов'язані з точними науками та технологіями.

Ситуація у країнах, що розвиваються, є ще складнішою: дівчата часто стикаються з нерівним доступом до якісної освіти. За даними ЮНЕСКО, понад 129 мільйонів дівчат у світі не відвідують школи – більшість із них живуть в Африці та Південній Азії [1]. Причинами цього, зокрема, є бідність, ранні шлюби та відсутність інфраструктури для навчання. Наприклад, у Нігерії лише 45 % дівчат завершують початкову освіту [7].

Освіта має ключову роль у зміні суспільних уявлень про гендер. Просвітницькі програми, які руйнують стереотипи, можуть змінювати ставлення до гендера з раннього віку. Наприклад, кампанії на кшталт «HeForShe» від ООН доводять ефективність таких ініціатив [4].

Освіта є ключовим інструментом для економічної та соціальної інтеграції жінок. Освічені жінки мають більше можливостей для працевлаштування та участі у суспільному житті. Згідно з дослідженнями Світового банку, збільшення рівня освіти серед жінок на 1 рік підвищує їхній дохід на 20 %, що позитивно впливає на економіку країн [2].

Уряди та міжнародні організації активно підтримують гендерну рівність в Україні. Одним із прикладів є ініціатива «Гендерна рівність у навчанні» від ЮНЕСКО, яка реалізується через співпрацю з українськими освітніми установами, сприяючи покращенню доступу до освіти для дівчат, особливо в сільських районах [3]. Також активно працюють громадські організації, які підтримують розвиток рівних можливостей для молоді, зокрема через стипендії та гранти для дівчат.

Освіта є потужним інструментом для руйнування гендерних бар'єрів, адже вона формує свідомість, змінює стереотипи та відкриває рівні можливості для кожної людини. Для подолання гендерної дискримінації необхідно впроваджувати гендерно нейтральний навчальний контент, який не нав'язує обмежених соціальних ролей. Також важливо посилити

фінансування проєктів, спрямованих на інклюзію, зокрема шляхом надання стипендій та грантів дівчатам у вразливих громадах.

Просвітницькі ініціативи, які змінюють уявлення про гендер, мають охоплювати як дітей, так і дорослих. Лише співпраця урядів, міжнародних організацій та громадськості дозволить побудувати суспільство, де рівність стане нормою.

1. Butler J. *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York : Routledge, 2006. 272 p.
2. Гендер для медій : підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей / за ред. М. Маєрчик, О. Плахотнік, Г. Ярманою. 3-є вид., випр. і доп. Київ : Критика, 2017. 220 с.
3. Гендерні відмінності у сфері зайнятості, освіти та навчання в Україні в контексті угоди про асоціацію. Український центр європейської політики, 2020. 34 с. URL : https://ucerp.org.ua/wp-content/uploads/2021/02/Doslid_01_2021_WEB_NEW_2.pdf.
4. Кімел М. Гендероване суспільство / пер. С. Альошкіна. Київ : Сфера, 2003. 481 с.
5. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція). Довідник для членів парламенту. Рада Європи, 2013. URL : <https://rm.coe.int/1680096e45>.
6. Уварова О. О. Права жінок та гендерна рівність : навч. посібник. Київ, 2018. 204 с.

Євген ГІДЕНКО

старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

<https://orcid.org/0000-0002-8959-6466>

**СТАМБУЛЬСЬКА КОНВЕНЦІЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ
МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОГО ПАРИТЕТУ
В УКРАЇНІ**

Гендерна рівність є однією з основних цінностей, що визначають стратегічний напрям розвитку Європейського Союзу і активно інтегруються в усі аспекти суспільного життя. Для України, яка офіційно закріпила у ст. 102 Основного закону свій стратегічний курс на набуття повноправного членства в Європейському Союзі [1], питання формування та реалізації ефективної гендерної політики набувають особливої актуальності. Забезпечення рівних прав і можливостей для жінок і чоловіків є не лише аспектом соціальної справедливості, а й важливим індикатором здатності держави до демократичних перетворень та інтеграції в європейський політичний і економічний простір.

Встановивши європейський вектор розвитку, Україна обрала шлях забезпечення прав і свобод людини і громадянина, впровадження стандартів гендерної рівності чоловіка і жінки. В сучасному українському суспільстві відбуваються процеси демократизації, що сприяють реалізації особистості шляхом створення рівних можливостей для чоловіків та жінок [2, с. 52].

Актуальність теми зумовлена нагальною потребою в удосконаленні правових механізмів у сфері забезпечення рівноправності між жінками та чоловіками, а також боротьби з насильством на гендерному ґрунті.

Основою правового підходу до формування державної гендерної політики є принципи міжнародного права, закріплені в низці нормативно-правових актів, розроблених міжнародними організаціями, такими як: ООН, Рада Європи, ОБСЄ, Європейський Союз, НАТО та ін. Ці документи визначають конкретні зобов'язання держав щодо забезпечення рівних прав та можливостей для жінок і чоловіків у різних сферах життя.

Аналізуючи нормативно-правову базу механізму забезпечення гендерного паритету, слід звернути увагу на Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульську конвенцію) [3] – вона